

PEDAGOGISCHE KRONIEK

DE GROEI VAN EEN JOODSE WIJK IN ANTWERPEN

In één der Gelderse Dagbladen van 31-12-1965 is, onder de titel „Antwerpen heeft weer een echte Joodse wijk”, een artikel verschenen waarin medegedeeld wordt, dat in de schaduw van het Centraal Station van deze stad zich een leven af speelt, dat uniek is op het Europese vaste land. In de vele landen, die door de Duitsers bezet zijn geweest, zijn in de steden de Joodse buurten verdwenen. In Antwerpen is deze weer in opkomst hetgeen is af te leiden uit de aanplakbiljetten in de straten van deze buurt en in de aldaar gevestigde kiosken, waar vele Joodse kranten te koop zijn.

De Joodse bewoners van deze buurt lijken te zijn overgeplaatst uit de orthodoxe wijken van Jeruzalem, New York of Londen. De kleding is die van de chassidim; lange zwarte jassen, de kaftan. Verder zijn de haarlokken langs de oren niet weggeschoren. Op sabbat dragen zij aan hun voeten laarzen en op hun hoofd de streimel, een breed gerande bontmuts.

Deze Joden zijn van her en der gekomen en wel voornamelijk uit Oost-Europa. Zij mogen zich vrij in Antwerpen vestigen. Naar schatting bestaat deze gemeenschap uit 2500 Joodse gezinnen, omvattende 12.000 personen.

Hun taal is het Jiddisch en hun werkkring is de diamanthandel. Assimilatie wordt niet bevorderd daar deze Joden de orthodoxie zijn toegedaan. Zij zijn in drie Joodse gemeenten georganiseerd. Op sabbat worden in de Joodse wijken op 21 plaatsen, veelal in onaanzienlijke zaaltjes, synagogediensten gehouden.

De gemeente Machsik Hadas (Versterkers van het geloof) heeft een eigen school waar het onderricht in het Jiddisch een belangrijke plaats inneemt. Het is de taal die de ouders verstaan.

Voorts beschikt de gemeente Schomré Hadas (Hoeders van het geloof) over een eigen middelbare school waar de nadruk wordt gelegd op het onderwijs in het Iwrieth (modern Hebreeuws). Het eindexamen van deze school geeft toegang tot de Universiteit van Jeruzalem.

Verder is er een Talmoedschool.

Ongeveer 1700 Joodse kinderen volgen onderwijs op de twee door de

regering erkende scholen. Het Joodse onderwijs vergt wekelijks 20 uur en het profane onderwijs 26 uur.

Over het Joodse onderwijs, zoals dit te Antwerpen gegeven wordt, bestaat verschil van mening. Zo heeft de Belzer chassidiem voor haar kinderen een eigen school gesticht waar zij 50 uur per week Joods onderwijs krijgen.

Door hun godsdienst, onderwijs, taal en werkkring is de Joodse gemeenschap in Antwerpen een hecht georganiseerde gemeenschap geworden, die Joden uit Oost-Europese landen aantrekt om zich bij hen te voegen.

Het ligt in het voornemen nadere informaties over opvoeding, onderwijs en gezinsomstandigheden bij hen in te winnen en daarvan te zijner tijd in deze kroniek verslag te doen.

HET LAGER TECHNISCH ONDERWIJS IN DISCUSSIE

In „Het Ingenieursblad” van juni 1966 is, onder de titel „Het lager technisch onderwijs in een veranderende maatschappij”, een artikel verschenen van R. Ph. Hennequin, inspecteur van het nijverheids-onderwijs te 's-Gravenhage.

In deze bijdrage wordt medegedeeld, dat van de 100 jongens, die het lager onderwijs verlaten, er 36 naar een lagere technische school gaan. Deze jongens komen naar de I.t.s. daar, op grond van de op de lagere school behaalde leerresultaten, niet mag worden verwacht dat zij een opleiding aan een gymnasium, h.b.s. of u.l.o. kunnen volgen vanwege een tekort aan verstandelijke capaciteiten of wilskracht, of bij gebrek aan belangstelling bij henzelf of hun ouders.

Nu werd de lagere technische school tot voor kort nog ambachtsschool genoemd.

Met het wijzigen van deze naam is nog niet de school zelf veranderd. Ze verzorgt in het algemeen een vooropleiding van een aantal beroepen: metaalbewerker, autotechniek, electrotechniek, timmeren, schilderen, etc. Nu vindt de heer Hennequin een opbouw van de I.t.s. vanuit een toekomstige beroepsuitoefening niet langer houdbaar en hij acht een andere doelstelling gewenst, die meer op de leerlingen dan op de beroepsuitoefening betrekking heeft. Nederland zal zich nl. in industrieel opzicht wijzigen. De toenemende automatisering zal veel arbeidsplaatsen, waar min of meer eenvoudig werk wordt verricht, overbodig maken daar de machine deze arbeid zal overnemen.

Een voorbereiding voor een bepaald beroep of voor een groep van

beroepen is dientengevolge niet zinvol. Vandaar dat het beroepsonderwijs er op moet worden gericht het niveau van kennis en inzicht van jonge mensen met alle didaktische hulpmiddelen zo hoog mogelijk op te voeren teneinde hen zo goed mogelijk voor te bereiden op een zich voortdurend wijzigend patroon van een „onbekende” beroepsuitoefening. Van de l.t.s. leerlingen van nu zullen er daarom in de toekomst niet weinigen zijn, die een aantal keren van beroep moeten wisselen en nieuwe werkmethode moeten leren. Een systematische scholing voor een bepaald beroep hoort dan ook in het leerplan van een l.t.s. niet thuis.

Een beoefening van handvaardigheden, die niet dienstbaar wordt gemaakt aan de ontwikkeling van het denkniveau, moet in deze schoolse periode dan ook zoveel mogelijk worden vermeden.

Als doelstellingen worden genoemd:

1e „Het verhogen van het algemeen niveau (sociaal-cultureel-technisch) door middel van algemene en praktische leervakken”.

2e „Preludiëren op een beroepsuitoefening in de techniek (industrie of ambacht)”.

Het aantal technische belangstellingsgebieden zou daarom op de l.t.s. moeten worden beperkt tot:

metaaltechniek

bouwtechniek

electrotechniek

processtechniek

grafische techniek

voedingstechniek

Voor de sector metaaltechniek zouden drie leerpractica moeten worden ontworpen:

practicum materialen en warmtebehandeling,

practicum technische beginselen,

practicum verspanning en vervorming.

In de opleiding van leraren wordt op grond van traditie tot op heden nog overwegend de nadruk gelegd op het technisch vakmanschap, dus het beroep, en te weinig aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van de bekwaamheid om aspecten uit dit vakmanschap te benutten als hulpmiddelen om de leerlingen op te trekken naar een hoger niveau van algemene en algemeen technische ontwikkeling, kortom naar een flexibele ontplooiing van de persoonlijkheid van de leerling, aangepast aan de eisen van deze tijd.

Naar aanleiding van vorenstaande zienswijze van inspecteur Hennequin op het lager technisch onderwijs heeft Prof. Ir. D. A. A. Koolen, van de Technische Hogeschool te Delft, enkele kanttekeningen gemaakt waar aan het volgende wordt ontleend.

Voorop wordt gesteld dat het streven, de leerlingen van lagere technische scholen een beter algemeen niveau te geven, ook door hem wordt toegejuicht maar hij is echter geheel oneens met de wijze, waarop inspecteur Hennequin meent dat dit zou moeten gebeuren.

Het negatieve argument van inspecteur Hennequin, dat jongens alleen een I.t.s. bezoeken omdat zij niet in staat zouden zijn ander voortgezet onderwijs te volgen, wordt door Prof. Koolen afgewezen. Hij wijst op het traditionele vakmanschap en is er van overtuigd dat jongens, afkomstig uit het nog steeds bestaande solide vakmansmilieu, naar de I.t.s. komen om aldaar de grondslag te leggen voor een latere degelijke beroepsuitoefening als draaier, bankwerker of gereedschapsmaker om slechts enkele beroepen te noemen.

Verder wordt gesteld dat de vraag, naar de goed onderlegde machinesteller of de goed geschoolde gereedschapsmaker, zal toenemen. De steeds gecompliceerder wordende machines, apparaten en installaties, die voor de geautomatiseerde productie nodig zijn, moeten nl. vervaardigd en in bedrijf gehouden worden. Daarom mag er niet worden getornd aan de opleiding tot perfect vakmanschap en daarvoor vormt de gesmade handvaardigheid, die slechts door oefening kan worden verkregen, de allereerst noodzakelijke grondslag. De opgroeiende jeugd en de industrie kan geen slechtere dienst worden bewezen dan deze basis weg te nemen en te vervangen door de vage, populair gehouden vorm van algemene technische ontwikkeling. Reeds nu is het vakmanschap van vele oud-I.t.s.-leerlingen ver onder de maat.

Wie zich hiervan wil overtuigen behoeft slechts te gaan kijken in de woningbouw of een kleine reparatie bij zich thuis te laten uitvoeren.

De door de heer Hennequin aanbevolen hervorming zal daarom leiden tot een schare op populaire grondslag algemeen gevormde en ontwikkelde lieden, die geen stuk gereedschap meer kunnen hanteren, die niet kunnen meten en recht niet van scheef kunnen onderscheiden. Ze zijn dan inmiddels te oud om de nodige handvaardigheid alsnog aan te leren.

Wanneer echter wordt begonnen met het leggen van de grondslag van vakmanschap, staan voor de meerbegaafden en ijverigen meer dan vroeger de mogelijkheden open zich door voortgezet onderwijs te bekwamen tot tekenaar, baas, calculator, arbeidsanalyst enz. De be-

kwaamsten kunnen vanuit deze beroepen nog verder stijgen. De huidige industriële ontwikkeling zal steeds meer medewerkers als programmeurs, werkvoorbereiders, electrotechnici en de electronicamonteurs, noodzakelijk maken.

Aan de opleiding aan de I.t.s. moet daarom hoge eisen gesteld worden en het is nodig voortdurend aan de verbetering van de leerplannen te werken. Het is noodzakelijk dat de leerlingen, door hun I.t.s. opleiding, de geschiktheid verkrijgen om zich in de industrie verder te ontwikkelen tot hooggeschoolden, die juist door de moderne machines en werkwijzen zo volstrekt onontbeerlijk zijn.

Aldus Prof. Koolen.

Aan het „wederwoord” van inspecteur Hennequin wordt het volgende ontleend. De jongens, die naar een I.t.s. gaan, zijn minder geschikt bevonden voor „uitsluitend algemeen voortgezet onderwijs” daar „het verbaal theoretische leren” op de lagere school hen onvoldoende heeft aangesproken.

Voorts wordt door hem in hoge mate betwijfeld of tegenwoordig nog jongens, „uit een bestaand solide vakmansmilieu”, op grond van traditie naar een I.t.s. gaan. In deze milieus is een duidelijk streven merkbaar naar meer algemeen onderwijs om daarna beroepsonderwijs te gaan volgen.

Het betoog van Prof. Koolen vindt inspecteur Hennequin niet duidelijk daar deze stelt, dat het vakmanschap van vele oud-I.t.s.-leerlingen ver onder de maat is en verder opmerkt dat op de I.t.s. moet worden begonnen met het leggen van de grondslag voor het vakmanschap zoals tot nu toe gebruikelijk is. Inspecteur Hennequin wil daarentegen een hervorming op lange termijn. Hij is van mening dat door „praktische beleving en ervaring men effectiever leert”.

Zo is de nieuwe beoogde afdeling metaaltechniek opgebouwd uit drie leerpractica:

- practicum materialen en warmtebehandeling;
- technische beginselen;
- verspanning en vervorming.

In de leerpractica technische beginselen leren de leerlingen het meten, stellen en regelen aan apparaten, toestellen en montage-opdrachten.

Met de handvaardigheid wordt niet verder gegaan dan nodig is om de opdracht te kunnen uitvoeren. Een ver doorgevoerde eenzijdige of specialistische handvaardigheid moet op de I.t.s. niet worden nagestreefd. Wel wordt de handvaardigheid als leermiddel aangewend bij de alge-

mene leervakken, teneinde door praktische beleving en ervaring tot kennis en inzicht te komen.

Inspecteur Hennequin besluit ten slotte met de mededeling, dat het l.t.o. thans over drie grote researchinstellingen beschikt waarin per jaar 1.000.000,- wordt geïnvesteerd. Onder leiding van één van deze drie research-instellingen wordt geëxperimenteerd in de richting van de door inspecteur Hennequin gepropageerde opzet.

Nawoord van de Redactie-secretaris van Paedagogische Studien.

In deze op zichzelf interessante discussie worden door inspecteur Hennequin twee problemen behandeld, die onvoldoende scherp van elkander worden onderscheiden nl. op welke wijze het leerniveau van l.t.s. leerlingen kan worden verhoogd en vervolgens of op een l.t.s. de beroepsopleiding wel of niet moet plaatsvinden.

Zijn argumentatie, tegen een opbouw van een l.t.s. vanuit een toekomstige beroepsuitoefening, is nog onvoldoende overtuigend. Uit zijn verwijzing, naar de zich voltrekkende industriële veranderingen in onze maatschappij, kan met evenveel klem, zoals door Prof. Koolen wordt gedaan, tegengestelde conclusies worden getrokken. Voorts kan op een school, waar de leerlingen op hun toekomstige beroepsuitoefening worden voorbereid door middel van een vakopleiding, evenzeer de nadruk worden gelegd op persoonlijkheidsvorming en het ontwikkelen van verstandelijke en creatieve mogelijkheden der leerlingen als in een onderwijsinstelling, waar een algemene technische bekwaamheid der leerlingen nagestreefd wordt. De Havenvakscholen in Rotterdam zijn, van de eerste mogelijkheid, daar een goed voorbeeld van.

Dat l.t.s. leerlingen door praktische beleving en ervaring beter zouden leren is waar, maar dit heeft weinig te maken met het gegeven of een school wel of niet beroepsopleidingen verzorgt. Dit is nl. een didactische kwestie. Belangrijk is de mededeling van de heer Hennequin, dat het l.t.o. over drie researchinstellingen beschikt. Men krijgt echter de indruk, dat deze instellingen zich bezighouden met didactische research. Op zichzelf van grote betekenis. Is het evenwel niet gewenst om daarnaast te onderzoeken niet alleen hoé er moet worden onderwezen op de l.t.s. maar ook wát en in welk kader er op de l.t.s. moet worden geleerd? Als men nl. de ontwikkeling van het nijverheidsonderwijs in een stad als Rotterdam sinds het einde van de tweede wereldoorlog beziet, dan is er een niet te miskennen ontwikkeling in de richting van een meer beroepsgericht onderwijs te onderkennen:

- school voor scheepsbouwers

- school voor fijn instrumentmakers
- horlogemakersschool
- havenvak scholen
- school voor de detailhandel
- school voor winkelpersoneel
- school voor grafische vakken
- kappersvakschool
- school voor tuinders en hoveniers
- vakschool voor bakkerij en hotelpersoneel.

Ook het meisjesnijverheidsonderwijs heeft zich meer gespecialiseerd. Zo zijn, na de tweejarige primaire opleiding, ontstaan de opleidingen voor leerling-verkoopster, kantoorbediende, inrichtingsassistente, gezinsverzorger, naaister, costumière, kinderverzorger.

Niettemin is het heel goed mogelijk dat de visie van inspecteur Hennequin, op de ontwikkeling van het l.t.s. onderwijs, juist is. Meer empirische gegevens, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, zijn echter nodig om deze visie zodanige overtuigingskracht te geven dat deze als grondslag kan worden aanvaard voor een te voeren onderwijsbeleid.

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR KINDERSTUDIE

Verlaat is binnengekomen het jaarverslag over 1965 van het N.I.K. waarin tevens opgenomen is een overzicht der werkzaamheden van het Eerste Medisch Pedagogisch Bureau.

De stichting Ned. Instituut voor Kinderstudie is 6 april 1962 opgericht, heeft tot doel het verrichten en bevorderen van wetenschappelijke arbeid in het belang van de geestelijke gezondheidszorg voor het kind, in het bijzonder voor het psychisch gestoorde casu quo het in zijn psychische ontwikkeling bedreigde kind en is gevestigd in Den Haag.

Voorzitter van het bestuur is Prof. Dr. L. N. J. Kamp. Het Wetenschappelijk Curatorium wordt gevormd door Mej. Prof. Dr. Mr. J. C. Hudig, Prof. Dr. J. Koekebakker en Dr. C. J. B. J. Trimbos. Voorts beschikt de stichting over een medisch pedagogisch bureau waarvan Dr. A. F. W. van Meurs directeur is.

Aan dit bureau zijn verbonden: een sociaal leidster, 4 psychiaters, een kinderarts, 2 psychologen, een pedagoog, 4 psychiatrisch sociaal werksters, een sociaal werkster, een sociaal werker, 4 administratieve krachten.

Het N.I.K. heeft zijn onderzoek voortgezet naar het opvoedingsklimaat met gebruikmaking van de in de voorgaande jaren pasklaar

gemaakte en nieuw ontwikkelde instrumenten. Van de gegevens van de Maternal Behavior Research Instrument verkregen bij 50 gezinnen, vond eind 1965 de eerste statistische bewerking plaats. Verwacht mag worden dat in 1966 gegevens beschikbaar zullen zijn van 100 gezinnen. Ook de nieuw ontwikkelde Climate Perception Test werd in deze gevallen toegepast.

Voorts is het onderzoek voortgezet naar de gedragskenmerken van het lagere schoolkind. Het onderzoek bevindt zich evenwel nog in een exploratief stadium. Het formuleren van conclusies is daarom nog niet mogelijk.

Het consultatie project met een groep huisartsen, een groep artsen en verpleegsters, verbonden aan kleuterbureaus en een groep kleuterleidsters van een opleidingsschool in Leiden is voortgezet, waarbij gezocht wordt naar de meest geëigende methoden om kinderen, wier persoonlijkheidsontwikkeling zich minder gunstig dreigt te ontwikkelen, tijdig hulp te bieden.

In het verslag van het Eerste Medisch Pedagogisch Bureau wordt uitvoerig besproken een nieuwe werkwijze, de zgn. intake-procedure, die beoogt een methodiekverbetering in de M.O.B.-werkwijze aan te brengen. Hiertoe wordt, kort na het spreekuurbezoek, een psychiatrische observatie ingesteld van beide ouders tezamen met het kind. Deze methode biedt het voordeel van een uitgebreide informatie in een vroeg stadium. Op deze wijze kan beter worden beoordeeld of een M.O.B.-onderzoek gewenst is en in welke vorm dit zou moeten plaatsvinden.

J. H. N. GRANDIA